

MÁRAI SÁNDOR

Keresztkérdés

A Vörösváry Publishing House kezelésében lévő hagyatékból előkerült hangjáték. Szigeti Jenő szíves közlése.

- Első sétáló* Jaj, hagyjon, Absolom. Olyan borzasztó! ... Látni sem bírom. Minek hozott ide? ...
- Második sétáló* Ne nézzen oda, Juditka. Karoljon belém.
- Első sétáló* Várjon. Ha már itt vagyok... A mamám azt mondta, félszemet szabad reszkírozni... Hihi... Mondja, az a két szörnyű alak kétoldalt... Igen, akiket felkötözték... Azok kicsodák?
- Második sétáló* Ez a két híres a bandából, akiket lefogtak télen... Tudja, akik betörték a Templomba...
- Első sétáló* Jé, ezek?... Igen, most emlékszem. Mondja, és az a másik...? Az ott, középen...
- Második sétáló* A szakállas?
- Első sétáló* Akit felszögeltek...Látja?
- Második sétáló* Nem látom jól... Mindenki tolakszik... Fogalmam sincsen, ki lehet... Megyünk?
- Első sétáló* Várjon. Ne szorítsa a karom... Valami van annak az embernek a fején, tövisből...
- Második sétáló* Megkérdem az őrt, talán tudja... Hé, vitéz úr!...
- Római katona* Odébb, gyerünk, gyerünk! Mozogni. Ne ácsorogjanak. Nem vagyunk a cirkuszban!
- Első sétáló* Mit mond?
- Második sétáló* Azt mondta, menjünk odébb, nem vagyunk a cirkuszban.

Első sétáló Goromba ember.

Második sétáló Mit akar, római! ... Jöjjön, aranyos, menjünk innen.

Első sétáló Kérem, Absolon, maradjasson, ne nyúlkáljon... Annak az embernek, ott középen... Tábla van a feje felett... El tudja olvasni?...

Második sétáló Ilyen messziről? Nem látom a betűket... Jöjjön, lemegyünk a Getse-máne kertbe... Ott hűvös van, leülünk a patak szélén. Akarja? ... (Súg.) Szeretnék végre komolyan beszélni magával.

Első sétáló (Súg.)De ne maradjunk soká.

Második sétáló Holnap húsvét, kipihen magát.

Első sétáló Bízom magában, Absolon. De ne felejtse el... A mamám vár.

(*Kis szünet. zene.*)

Első szakember Uzsonnázik, sógor?...

Második szakember Hát megéheztem... Gondoltam, van még idő...

Első szakember Mit gondol... Estére kilesznek?...

Második szakember Úgy számítom, napnyugtára készek.

Első szakember Török őket?...

Második szakember A két szélsőt, igen. Fustéllyal. De még várni kell, hadd legyen hecc a népnek.

Első szakember A szakállast, középen, akit maga szögelt... Azt is török?

Második szakember Nem, azt döfik. Tudja, biztosak akarnak lenni... Az a parancs, hogy gyorsan kell csinálni mindent...

Második szakember Maguknál, Tiberiasban... Volt munka a héten?

Első szakember Semmiség. Két kövezés a hét elején. Tiberiasban kevés a munka. Bezzeg itt, Jeruzsálemben... Szerencsés fickó maga, szaki.

Második szakember Hát nem mondom, munka itt akad. Üljön le, kolléga, itt a tarisznya... Ha akar egy jó falatot... Pászka, meg báránysült... Tegnap estéről maradt, vacsoráról...

Első szakember Megköszönöm, de früstököltem már... Tudja, az elébb, amikor el-

néztem magát, ahogy felszögelte a keresztre a szakállast... Megéheztem. Hej, de jól érti maga a csíziót!

Második szakember Hiszen nem mondom, az ember tanul idővel... Mióta a rómaiak itt vannak, divat a szögelés... Azelőtt itt is csak köveztünk, meg mi...

Első szakember Hiába, maguk haladtak... Bezzeg nálunk, vidéken...

Második szakember Nem mondom, munka van. Csak hát tudja, kolléga, az az én nagy gondom...

Első szakember Törnek a szögek?...

Második szakember Nem, a szögek, megjárja. Meg a faanyag is, tűrhető... Nem, szaktárs, a fiam az én nagy gondom. Már felserdül, munkába állhatna... De nem akar.

Első szakember Csak nem? ... Megbolondult? Nem akarja kitanulni az apja mesteriségét? Kenjen le neki egyet, sógor.

Második szakember Hiába jó szó, bot, fenyegetés... Azt mondja, nem és nem. Inkább elmegy metszőnek, vagy kitanulja a pászkasütést...

Első szakember Mind bolondját járja, aki fiatal... Kihagyni ilyen szakot! ... Jó fizetés, meg a mellékes... Maga hogy' adja itt a szögeket meg a kötelet?

Második szakember Ahogy fordul. Most, ünnep előtt, sok a nép... Azt hiszem, szépen veszik a szögeket.

Első szakember A köntös a magáé?...

Második szakember Máskor, igen. De most ez a római katonacsűrhe... rögtön reávetette magát a köntösre... Volt annak, akit szögeltünk, jó ruhája is, mihelyst lehúzták róla, már kockáztak, kié legyen... Ilyen kapzsi nép.

Első szakember Okádék. De munkát adtak, az igaz... Mióta a rómaiak itt vannak, minden héten akad műszak... Meg aztán ők találták ki a keresztet. Azelőtt minden másképp volt.

Második szakember Azelőtt!... Hajoljon ide, bajtárs. Csendesen, nem akarom, hogy más is hallja. Megmondom, ahogy van, nem szeretem ezt az újmódi izét, a keresztet, meg a feszítést... Megcsinálom rendjével, ahogy kell, de szebb volt régen.

Első szakember Hát biztos, a kövezés nagyobb passzió.

Második szakember Nemcsak az, hogy passzió... Ügyesbajos munka ez... Néha napokat

kell várni, amíg kilesznek... Addig csak lógnak fenn a kereszten, meg nyögnek, vonítanak... A kövezés, az tiszta munka.

- Első szakember* Dejszen igaz, szaki. Kettőt a fejébe a szivarnak, jó nehezet... Aztán hármát a gyomrába és kész.
- Második szakember* Az ember látja, mit csinál. De így... Ma legalább készen leszünk estére.
- Első szakember* Igaz, ami igaz, a kövezés svungosabb munka.
- Második szakember* A szögezés, az a nehézség. Eltrafálni a tenyér közepén... Meg a boka felett, a lábfejen... De úgy, hogy a szög jól fogjon, legyen tartása... Nem azért mondom, de nincs megfizetve. No!... itt a butykos, sógor, tekerje ki a nyakát.
- Első szakember* Egészségére!... Jó édes ez a borocska... Hová valósi?...
- Második szakember* A bácsikám szőlejéből van, Názáretből. Üljön ide mellém, van még idő.
- Első szakember* Magának kell leszedni őket?...
- Második szakember* A szögeket kihúzni, igen... Adja ide a butykost... Maguk felé milyen volt a termés?...
- Első szakember* Ősszel nagy volt a szárazság, későn vetettünk. Hej, az áldóját, hát ez meg mi? ...
- Második szakember* Mit ugrál, szaktárs?... Mi történt?
- Első szakember* Nem látja? ... A szakállasnak ott középen... Valamit nyújtanak neki, rúdon... Ez meg miféle új módi?
- Második szakember* Ja, a nadragulya, szivacson?... Hagyja csak... Azért adják, hogy csendes legyen... Látom, szívja már...
- Első szakember* Sok új babraság van errefelé manapság... Nálunk, Tiberiasban, még a régi divat járja... Ha nyög a pali, követ a szájába...
- Második szakember* Mondom, nincs tisztább munka, mint a kövezés... De a kereszttel, tudja, nem megy olyan gyorsan... Napokon át vonítanak néha... A finom hölgyek a városban elunják hallgatni a vonítást... Pénzt adnak össze, külföldről hozzátják a nadragulyát...
- Első szakember* C, c... A nagyságák nem tudnak aludni?...

- Második szakember* Elunják hallgatni, amikor éjszaka is vonítanak a keresztben...
- Első szakember* Most kiált valamit. Maga érti?...
- Második szakember* Nem tudok én arameusul.
- Első szakember* No, most már a mellén a feje.
- Második szakember* Csendes lesz, amíg megdöfik. Adja csak ide a szerszámot, kolléga.
- Első szakember* A fűrész? Vagy a kalapácsot?...
- Második szakember* A fűrész, most az jön sorra... De néha kicsorbul a foga... Némelyiknek pogányul kemény a lábszárcsontja.
- Első szakember* Ehun a fűrész, ne. Hagyja csak, segíték reszelni... (*Reszelnek.*)
- Második szakember* Jó lesz már nyugdíjban. De addig még sokat kell reszelni.
- Első szakember* Húsvétra hazamegy?
- Második szakember* Haza hát, Názáretbe. Tudja, mi öregek megtartjuk a régi szokásokat. Húsvétkor minden becsületes, vallásos embernek otthon a helye.
- Első szakember* Már nem sok ilyen van, mint maga meg én. Jó szakemberek, meg aztán vallásosak, istenfélők...
- Második szakember* Nem mondom, a vallás, az megnyugvás. Munka után mindig elmegyek a templomba, osztán megköszönöm a mindennapi kenyeret...
- Első szakember* Meg is hallgatják. Áldás van a maga kezén, szaki. No, adja ide a fogót. Majd segíték kihúzni a szakállas lábából a szögeket.
- Második szakember* Megköszönöm.
- Első szakember* Jó húsvétot, sógor.
- Második szakember* Ámen.

(Kis szünet. Zene.)

- Első doktor* Kérem a növendékeket, álljanak félkaréjba.
- Második doktor* A másodévesek álljanak az első sorba. A gólyák hátrább. Így, most jó lesz. (*Tapsol.*) Kérem, kolléga úr, kezdhetjük.

- Első doktor* Parancsára, professzor úr. (*Tapsol.*) Figyelem, uraim. Amint tudják, a Templom doktori kara elrendelte, hogy a medikus fakultás növendékei szabadtéri szemléltető oktatásban is részesüljenek. Az anatómiai leckét ezentúl itt tartjuk meg, az Olajfák hegyén.
- Második doktor* A szemléltető oktatás előnyeit felesleges magyarázni. A növendékek itt, a kereszt tövében, tökéletes valóságában láthatják az emberi test szerkezetét. A testek, melyeket részben kötelek segítségével erősítettek a keresztre, részben felszögeltek, plasztikusan mutatják ebben a helyzetben az izomzat sajátosságait. Az elsőévesek közelről tanulmányozhatják a csontrendszer. A demonstrációs anyagról a kormányzat gondoskodik.
- Első doktor* A medikus fakultás ígéretet kapott a kormányzattól, hogy minden héten bőségesen lesz szemléltető anyag a keresztteken. Amint látják, a mellkasi boltozat alatt a szív és a tüdő összműködése még nem szakadt meg. Hallják a ziháló hangot?... Ez a zihálás bizonyítja, hogy a szív már nem tud elégséges vért juttatni a tüdőbe.
- Első növendék* Kérem, tanársegéd úr... Ha valaki így... izé... szóval, ha a demonstrációs anyag a keresztre kerül... Igazában mi a halál oka?
- Második doktor* Más a halál oka azoknál, akiket kötöznek, és más azoknál, akiket szögellnek. Kérem, közeledjenek néhány lépést. Látják a két szélső demonstrációs példányt? Minthogy ezeket csak kötözték, a vérkeringés lassabban szűnik meg a szervezetben. Végül fulladásos halállal múlnak ki... Az izomzat megereszkedik, az izomfonalak szakadnak, a belső elválasztó szervek petyhüdten működnek. A nyáladzás folyamata a balszélső példány esetében már erőteljes.
- Első doktor* Felhívom a növendékek figyelmét arra a sajátos élettani tényre, hogy általában rövidebb ideig él az, akit felkötnek a keresztre, mint az, akit nem kötnek fel. De még azoknál is, akiket felkötnek, a lassított életműködés jelei viszonylag hosszú időn át észlelhetők. Az ilyen demonstrációs példányok úgy élnek a keresztten, mint a hibernális állatok. Erősebb példányok öt-hat napon át is kibírják ezt a helyzetet, amely nem egészséges.
- Második doktor* Itt is van egy felső határ. Néhány nap múltával a vérkeringés az erősebb példányoknál is akadozik, s minthogy az agy nem kap tökéletesen vért, a szemek kidüllednek, bárgyún néznek, a nyáladzás mind-egyre fokozottabb és a nyögések szaporák. Kérem, lépjenek még közelebb. Figyeljék meg ezt a példányt jobbra...
- Első doktor* Egy pillanat, tanársegéd úr, most talán én. A jobboldali példány arckifejezéséből a növendékek már következtethetnek a keringési

folyamat zavaraira. Az arc vörös, a pofahús duzzadt, a szemek enyvesek, a száj kékes. Kérem, kolléga úr, folytassa az oktatást.

Második doktor Ha jól figyelnek a növendékek, láthatják, hogy az érverés még erőteljes, a lábszár és a vállak rángatóznak. Míg ez a másik, balra...

Első doktor Ennek már csorog a nyála, ami kétségtelen jele annak, hogy a belső elválasztó szervek működésében mechanikus zavarok következtek be. Szerencsére mindkét demonstrációs példány kivételesen erős szervezet...

Második doktor Így aztán a növendéknek alkalma van látni, milyen lassan következik be az ilyen szép fejlett példányok izomzatában az izomszakadás és azzal párhuzamosan a vérömlenyek aláfutásos folyamata. Mit akar, Ephraim?...

Második növendék Kérem, professzor úr... Azoknál, akiket szögelltek, mi a halál oka?...

Első doktor A szögelt példányoknál gyorsabb a letális kimenetel, mert már néhány óra múltával szeptikus tünetek jelentkeznek. Ezekkel rövidesen végez a merevgörcs. Ha megfigyelik ezt a példányt középen...

Harmadik növendék Kérem, professzor úr...

Második doktor Mit akar?...

Harmadik növendék Szabad megérinteni az izmokat?...

Második doktor Az izmokat?... Hehe. Nagy stréber maga, Salamon. De igaza van, csak tapasztalásból lehet valóságot tanulni. Sajnos, nem szabad tapogatni a felfüggesztett és felszögelt példányokat. A rómaiak tiltják demonstráció közben a tapogatást... Talán később, ha lesztedték őket a keresztről...

Első növendék Kérem, tanár úr... A középen a szakállas, akit az elébb megittattak... Mivel itatták?...

Első doktor Perzsa nyugtató, külföldről hozzák. A halált nem sietteti, de nyugtat. Humanitárius célzata van, de terapikus..., szóval gyakorlati gyógyító hatása nincsen. Van még kérdés? Semmi? ... Akkor végeztünk az anatómiával.

Második doktor Kérem a növendékeket, sorakozzanak fel párosával. Lemegyünk a Getsemáne kertbe, ahol farmakológiából kapnak gyakorlati oktatást.

(Léptek. Kavics-csikorgás. Aztán fogcsikorgás.)

(Csend.)

(Kis szünet, zene.)

- Első farizeus* Eddig minden simán ment. Hála Illésnek.
- Második farizeus* Estére leszedik őket. Holnap, húsvét reggelre túl leszünk. Hála a prófétáknak.
- Első farizeus* Mi, farizeusok, megnyugvással szögezhetjük le, hogy az eljárás nemcsak jogi vonatkozásban volt hibátlan...
- Második farizeus* Hanem tökéletes a gyakorlati végrehajtás is. Mi, farizeusok, gratulálhatunk egymásnak és magunknak. Minden remek volt. Reggelre elfelejtik. És többé senki nem beszél róla.
- Első farizeus* Egyelőre, úgy látom, még él valamennyire...
- Második farizeus* Él, de már nem nagyon. Mindjárt megszúrják, aztán kész.
- Első farizeus* A nép jól szórakozik és hálás.
- Második farizeus* Hogyne. Bízatták, hogy ugorjon le a keresztről, ha tud. Hehe.
- Első farizeus* Remek hecc volt. Ugratták, hogy most váltsa meg magát, ha tudja. Höhö.
- Második farizeus* Nem látom sehol a prokurátort.
- Első farizeus* A prokurátor nem nézi a kivégzéseket. Ő csak ítél, aztán átadja az elítéltet a szakembereknek.
- Második farizeus* Mindenesetre jó, hogy túl vagyunk az egészen. Ami biztos, az biztos. Nem lehet több bonyodalom.
- Első farizeus* Mire gondolsz?...
- Második farizeus* Az elítélt kihallgatás közben mondott valamit arról, hogy külföldi...
- Első farizeus* Nevetséges. Názáreti, idevaló a szomszédba. Mindenki tudja. Az apja szabó volt. Vagy asztalos, ilyesmi. Mit mondott?...
- Második farizeus* Azt mondta, hogy az ő országa máshol van.
- Első farizeus* Így akart megmenekülni. Szerencsére mi farizeusok most az egyszerű összefogtunk...

Második farizeus Hála Habakuknak. Most, hogy nézem... Mintha magához tért volna... Valamit mond az egyiknek, aki a bal oldalon lóg...

Első farizeus A szél elviszi a hangot. Nem fontos, mit mond.

Második farizeus Tulajdonképpen... Mi volt a bűne?

Első farizeus A bűne?... A baloldalinak?...

Második farizeus Nem, a középsőnek.

Első farizeus A középsőnek?... De hiszen ő volt az, aki azt mondta...

Második farizeus Éppen ez az! Mit mondott?

Első farizeus Azt mondta... Várj csak... Megvan! Azt mondta, hogy... Hát a szavakra nem emlékszem. De valamit mondott, az biztos. Ezért szögeltek fel.

Második farizeus Feltétlenül mondott valamit. De én sem emlékszem, mit mondott. Hajolj közelebb...

Első farizeus (Súg.) Azt hiszed, Kaifásék megint túloztak?

Második farizeus (Súg.) Azt hiszem, kár volt ilyen nagy hűhót csinálni egy idegen miatt. Rendészeti kérdés. Kóbor, külvárosi jelenség volt. Elég, ha az ilyet kitoloncolják... Mit gondolsz?

Első farizeus Akárhogy erőlködöm, nem emlékszem, mi volt a vád? De nem is fontos. Itt az ünnep, a nép elégedett...

Második farizeus Kaifás mindent eltúloz. Lesznek még választások!

(Rövid szünet. Zene.)

Első római szenátor Talán maradjunk távol a tömegtől. Soha nem lehet tudni...

Második római szenátor Bölcsen beszélsz. Az örök vigyáznak. De ez a barbár, vad nép kiszámíthatatlan.

Első római szenátor Jóleső figyelmesség Pilátus részéről, hogy testőröket rendelt őrizetünkre.

Második római szenátor Pilátus ismeri a helyzetet. És fontos a számára, hogy mi, római szenátorok, kedvező jelentéssel térjünk vissza Rómába.

- Első római szenátor* Nem fogom elmulasztani, hogy a szenátus külügyi bizottságában dicsérettel emlékezzek meg a judeai közigazgatásról.
- Második római szenátor* A szenátus plénuma előtt beszámolok mindarról, amit láttunk. A római jogrend Judeában is diadalmas, a közigazgatás példaszerű. Pilátus azt mondja, nem múlik el hét, hogy keresztre ne kerüljön három-négy bennszülött.
- Első római szenátor* Tulajdonképpen kik ezek?...
- Második római szenátor* Ez a három a keresztben? Fogalmam sincsen. Valószínűleg tisztele-
tünkre feszítették fel őket. Pilátus azt akarta, hogy jó benyomások-
kal térjünk vissza Rómába.
- Első római szenátor* Nem tudom, mit tapasztaltál, de ami engem illet, a legjobb benyomá-
sokkal térek vissza Judeából. A légió felszerelése mintaszerű. A kivégzé-
sek perrendszerűek. A bennszülöttek minden jel szerint elégedettek a
római közigazgatással. Ez nagy eredmény, mert már Rómában hallot-
tam, hogy itt hajlamosak a lázadásra. Tulajdonképpen miféle fajzat ez?
- Második római szenátor* Azt hiszem, semíták. Mit szólsz a nőkhöz? Tegnap este Tiberiasban
a nagy vacsorán ez a szakállas kis csatlós, Herodes, mellém fekte-
tett egy tizenhétéves bennszülött leányt, mandulavágású szeme
volt... De erről egy szót sem a szenátusban, Rómában!
- Első római szenátor* Engem reggel egy szerencseny leány fürdetett. Őt is Herodes küldte.
Azt mondják, valahányszor a szenátus vizsgáló bizottságot küld
Judeába, a szenátorok távozása után mindig marad emlékebe né-
hány csecsemő... Tulajdonképpen helyes lenne, ha javasolnád a sze-
nátusban, hogy ezek az emlékebe maradt újszülöttek római polgár-
jogot kapjanak.
- Második római szenátor* Szerencsés ötlet. Ez fokozná a bennszülöttek rokonszenvét Róma
iránt. De mi ez a sürgés-forgás?...
- Első római szenátor* Készülnek összetörni az elítéltek csontjait. Lándzsát is hoznak... Le-
het, hogy ezt is tiszteletnkre rendezik?
- Második római szenátor* Humánus eljárás, méltó Róma nagylelkű hagyományaihoz. De azt
hiszem, ebből már elég is volt. Ha nincs ellenedre, visszamehetünk
a városba.
- Első római szenátor* Tökéletesen egyetértek. Ez a kivégzési mód hasznos és humánus,
de nagyjából egyhangú. Rómában a medvékkel mégis érdekesebb
az ilyesmi.

Második római szenátor Itt nincs medve.

Első római szenátor Nem, itt vidéken még beérik a kereszttel. Hé, liktorok!...

Második római szenátor Pilátus este nagy vacsorát ad tiszteletünkre. Azt hiszem, okosabb, ha vacsora előtt lepihenünk. Tegnap este Tiberiasban az antilop-sült kissé kövér volt.

Első római szenátor Megtettük, amit a kötelesség parancsolt. A szemleút eredményes. Jó lesz már vissza-lenni Rómában.

Második római szenátor Csak Rómában lehet élni. Vidéken nem történik semmi érdekes. Parancsolj, heverj erre a szélesebb lészára. Hé, liktor, indulás! És kerüljétek el a kivégzőhelyet. Lassan, lépésben!...

Első római szenátor Mihelyt hazaértünk, küldetek Pilátusnak néhány medvét.

Második római szenátor Igazad van! Nem kerül sokba, és örül majd a nép.

(Kis szünet. Zene.)

Hang középről (Hangos, vontatott, szaggatott.) 'Éli! 'Éli!... lama sabbaktani!...

(Kis szünet. Zene.)

Hang balról Valamit mond.

Hang jobbról (Hörög.) Azt mondja, elhagyták.

Hang balról (Hörög.) Ki hagyta el?...

Hang jobbról (Hörög.) Az Isten.

Hang balról (Zihál, nyög.) Ez is... Eh... Közülünk volt?

Hang jobbról (Zihál, nyög.) Ez soha. Zsidó. Politikai.

(Csend.)

(Földrengés, égzengés, villámcsapás.)

(Gongütés.)

Salerno, 1978